

Barn i ett internationellt perspektiv

Sammanfattning

Utrikesutskottet har återkommande berett frågor rörande barns rättigheter. I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse 2001/02:186 Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingssamarbete, vilken föreslås bli lagd till handlingarna. Utskottet behandlar också motioner som har väckts med anledning av skrivelsen samt ett antal motioner från den allmänna motionstiden.

Senast barnfrågorna behandlades ställde sig ett enigt utskott bakom den av regeringen förda politiken på barnområdet. Utskottet anser att arbetet med att främja respekten för barn och att uppfylla kraven i barnkonventionen även fortsättningsvis bör utgöra en viktig och integrerad del av svensk utrikes- och biståndspolitik.

Utskottet konstaterar att Sverige ratificerat tilläggsprotokollet till barnkonventionen angående förbud mot barnsoldater, vilket förbjuder deltagande i väpnad konflikt och tvångsrekrytering av personer under 18 år. Tilläggsprotokollet om barn i väpnade konflikter riktar sig både till regeringar och till gerillarörelser och andra väpnade grupper. Utskottet menade att Sveriges agerande i förhandlingarna om tilläggsprotokollen i sig innebär en kraftfull uppmaning till FN:s medlemsstater att också ansluta sig till dessa.

År 2002 genomförde FN:s generalförsamling ett särskilt möte, UNGASS, kring uppföljningen av målen från barntoppmötet år 1990. Även om viktiga förbättringar för barn har uppnåtts under det senaste decenniet står det klart att förnyade åtaganden är nödvändiga. I dagens problemspektrum intar de renodlat sociala frågorna en mer framträdande plats än tidigare. Enligt utskottets uppfattning vore det därför av värde om det internationella samfundet kan bidra till att stärka barnets ställning också i dessa avseenden.

Inför behandlingen beslutade utrikesutskottet att inbjuda allmänheten att lämna synpunkter, via e-post, fax och brev, på de frågor som väckts i skrivelsen och i motionerna.

Utskottet anser att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I ärendet finns 3 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Bakgrund.....	5
Internationellt.....	5
Det svenska arbetet.....	7
Behandlingen av skrivelse och motioner.....	8
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	8
Sammanfattning av motionerna och utskottets överväganden.....	10
FN:s barnkonvention.....	10
Motionerna.....	10
Utskottets överväganden.....	10
Barnarbete och handel med barn.....	12
Motionerna.....	12
Utskottets överväganden.....	13
Barns rätt till familj och skola.....	15
Motionerna.....	15
Utskottets överväganden.....	15
Kommersiell sexuell exploatering av barn.....	16
Motionerna.....	16
Utskottets överväganden.....	17
Barnsoldater och barn i väpnade konflikter.....	18
Motionerna.....	18
Utskottets överväganden.....	19
Barn med behov av särskilt stöd.....	21
Motionerna.....	21
Utskottets överväganden.....	21
Flickors situation.....	22
Motionerna.....	22
Utskottets överväganden.....	22
Barn och hiv.....	25
Motionerna.....	25
Utskottets överväganden.....	25
Regeringens skrivelse.....	26
Reservationer.....	27
1. FN:s barnkonvention (punkt 1).....	27
2. Kommersiell sexuell exploatering av barn (punkt 4).....	28
3. Barn och hiv (punkt 8).....	28
Särskilt yttrande.....	30
1. Kommersiell sexuell exploatering av barn (punkt 4).....	30
Förteckning över behandlade förslag.....	31

Skrivelsen.....	31
Motioner från den allmänna motionstiden.....	31
Följdmotion med anledning av skrivelse 2001/02:186 Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingssamarbete.....	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. FN:s barnkonvention

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L264 yrkande 1, 2001/02:U209 yrkandena 2 och 4, 2001/02:U327 yrkande 14, 2001/02:U345 yrkande 23, 2002/03:U228 yrkande 20, 2002/03:U282 yrkande 12 samt 2002/03:U313 yrkande 24.

Reservation 1 (kd, c, mp)

2. Barnarbete och handel med barn

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U209 yrkande 6, 2001/02:U222 yrkandena 4 och 5, 2001/02:U287, 2001/02:U327 yrkande 3, 2001/02:U345 yrkande 22, 2002/03:U282 yrkande 2 samt 2002/03:U319.

3. Barns rätt till familj och skola

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U209 yrkande 7, 2001/02:U222 yrkandena 1–3, 2001/02:U327 yrkande 5 samt 2002/03:U282 yrkande 4.

4. Kommersiell sexuell exploatering av barn

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U209 yrkande 8, 2001/02:U327 yrkandena 1 och 2, 2001/02:U345 yrkande 21 samt 2002/03:U282 yrkande 1.

Reservation 2 (c)

5. Barnsoldater och barn i väpnade konflikter

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U222 yrkande 7, 2001/02:U305 yrkande 10, 2001/02:U327 yrkandena 12 och 13, 2001/02:U338, 2001/02:U345 yrkande 57, 2002/03:U282 yrkandena 10 och 11, 2002/03:U290 yrkande 15 samt 2002/03:U296 yrkande 8.

6. Barn med behov av särskilt stöd

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U327 yrkandena 4 och 8 samt 2002/03:U282 yrkandena 3, 5 och 7.

7. Flickors situation

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U327 yrkande 9, 2001/02:U345 yrkande 25, 2001/02:U349 yrkandena 16–20, 2002/03:L277 yrkande 5, 2002/03:A323 yrkande 4 samt 2002/03:U282 yrkandena 8 och 9.

8. Barn och hiv

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U9, 2001/02:U327 yrkande 7 samt 2002/03:U282 yrkande 6.

Reservation 3 (kd, c)

9. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:186 Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingssamarbete till handlingarna.

Stockholm den 11 februari 2003

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Göran Lennmarker (m), Berndt Ekholm (s), Carl B Hamilton (fp), Carina Hägg (s), Birgitta Ahlqvist (s), Kent Härstedt (s), Göran Lindblad (m), Agne Hansson (c), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m), Veronica Palm (s), Lotta N Hedström (mp), Inger Segelström (s), Birgitta Ohlsson (fp), Rosita Runegrund (kd) och Sermin Özürküt (v).

Redogörelse för ärendet

Regeringen lämnar i skrivelse 2001/02:186 Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingssamarbete en redogörelse för de erfarenheter som vunnits i samband med svenska och internationella ansträngningar för att i utvecklingssamarbetet skapa förutsättningar för att förverkliga de rättigheter som varje barn har enligt FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen. Utskottet konstaterar att skrivelsen ger en framåtblickande presentation av hur regeringen avser att ta till vara dessa erfarenheter och annan ny kunskap i strategiska överväganden och prioriterade åtgärder för att genom svenskt internationellt utvecklingssamarbete bidra till att de gemensamma internationella utvecklingsmålen uppnås.

Bakgrund

Internationellt

Den första internationella överenskommelsen om barnets rättigheter antogs av Nationernas förbund år 1924 under namnet Genève-deklarationen om barnets rättigheter. Med Genève-deklarationen som förebild påbörjades efter andra världskriget FN:s arbete med en ny deklaration om barnets rättigheter. Deklarationen antogs av generalförsamlingen år 1959. I den erkändes barnets rätt till ett namn och en nationalitet. Detta var första gången medborgerliga och politiska rättigheter nämndes i samband med barn. FN:s deklaration om barnets rättigheter är inte ett juridiskt bindande instrument och saknar därmed kontrollmekanismer för verkställighet.

Arbetet med barnkonventionen påbörjades år 1978 då ett initiativ togs till att, med deklarationen som utgångspunkt, skapa ett juridiskt bindande instrument – en konvention för barnets rättigheter. Det fanns en önskan om att konventionen skulle antas i samband med FN:s internationella barnår 1979, men det första utkastet visade sig vara alltför bristfälligt. Arbetet med konventionstexten pågick under en tioårsperiod i en arbetsgrupp inom FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. I den deltog även representanter för enskilda organisationer. Barnkonventionen trädde i kraft i september 1990 i och med att 20 stater ratificerat konventionstexten. Sveriges representanter spelade en framträdande roll i utarbetandet av konventionen. I dag har alla länder, utom USA och Somalia, anslutit sig till den.

De grundläggande principerna i barnkonventionen är att:

- alla barn har samma rättigheter,
- barnets bästa skall vara vägledande vid alla beslut som rör barn,
- barnet har rätt till liv och utveckling till det yttersta av samhällets resurser, samt att

- barnet har rätt att delta i beslutsprocess som gäller henne eller honom, uttrycka sin åsikt och att få den respekterad.

Barnet som egen individ. Den första barnkonventionen, Genève-deklarationen från 1924, underströk universalitetsprincipen, att konventionen gäller alla barn, oavsett ras, kön och ålder, samt att alla barn har rätt till skydd och omsorg. Deklarationen från 1959 lyfte fram föräldrarnas ansvar. Det nya och speciella i konventionen från 1989 är att den så tydligt markerar barnet som individ med egna mänskliga rättigheter. Det är inte längre enbart alla barns rätt till liv och överlevnad, till trygghet och skydd som lyfts fram utan också barnets rätt till egen identitet, till respekt och medinflytande. Barnet får egna politiska och civila rättigheter, det är inte enbart en del i familjen, utan också en egen individ. Konventionen är lika viktig och giltig för alla barn i alla länder och är således inte ett dokument i första hand för fattiga länder eller speciellt utsatta grupper.

Civila och politiska rättigheter. Barnet har enligt konventionen samma politiska och civila fri- och rättigheter som vuxna, utom rösträtt. Viktigt för många barn är rätten till födelseregistrering, till nationalitet och medborgarskap, liksom rätten till privat- och familjeliv. Barnet har rätt att veta vilka föräldrarna är och i möjligaste mån vårdas av dem. Barn skall skyddas mot tortyr och annan omänsklig och kränkande behandling eller bestraffning.

Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling hör till konventionens grundprinciper. Konventionen beskriver de olika områdena såsom rätten till hälso- och sjukvård, rätten till meningsfull utbildning, rätten till rehabilitering, rätten till fritid och lek, rätten till omsorg och välfärd. För många fattiga länder är det svårt att uppfylla alla dessa rättigheter för alla barn.

Skydd mot utnyttjande. Barn har rätt att skyddas från alla olika former av utnyttjande och övergrepp som kan skada det i något avseende. Det har rätt att leva i en trygg miljö som skyddar och respekterar barnet som individ. Barn får inte utnyttjas ekonomiskt och i sådant arbete som kan vara skadligt eller hindra dess utbildning. Det skall skyddas mot sexuellt utnyttjande och från olaglig användning av narkotika. Det har rätt till skydd i väpnade konflikter och skall inte tas ut till militärtjänst före 15 års ålder.

Tillämpning och uppföljning. FN:s barnrättskommitté består av tio ledamöter från olika delar av världen, valda i sin egenskap av experter på olika områden som rör barn. Kommittén granskar ländernas rapporter och initierar specialstudier kring viktiga områden.

Unicefs uppdrag är att stödja förbättringar för barnens situation i varje land och bl.a. att stödja arbetet med nationella handlingsplaner för barn och utarbetandet av regelbundna analyser av barnens situation. Unicef är den FN-organisation som har ett speciellt ansvar för att bistå länderna i arbetet med att förverkliga konventionen.

Det svenska arbetet

Barn och ungdomar har alltid varit en viktig målgrupp i det svenska internationella utvecklingssamarbetet. En stor del av det bilaterala biståndet har gått och går till barn och ungdomar. Sverige har också sedan lång tid tillbaka varit starkt drivande i barnfrågor i olika internationella forum. Utgångspunkten för det barninriktade biståndet har länge varit att förse barn och ungdomar med nödvändig service och att skydda dem från följder av fattigdom, sjukdomar och väpnade konflikter. Samtidigt har barn och ungdomar varit i det närmaste osynliga i planering och genomförande av t.ex. satsningar på miljö, infrastruktur eller i samhällsplanering i stort. De har ingått i samlingsbegrepp som ”familjen” eller ”kvinnor och barn”.

Alltsedan Sverige ratificerade barnkonventionen i juni 1990 har svensk lagstiftning och praxis anpassats till barnkonventionens intentioner och anda. I mars 1999 antog riksdagen en strategi för att förverkliga barnkonventionen i Sverige, och i ett flertal budgetpropositioner och regleringsbrev till Sida har regeringen markerat att barnrättsperspektivet skall tydliggöras i det internationella utvecklingssamarbetet.

Inom såväl Utrikesdepartementet som Sida har ett omfattande utbildnings- och metodutvecklingsarbete pågått. År 1998 beslutades att en översyn skulle göras för att utforma en mer sammanhållen policy för barnfrågor i det internationella utvecklingssamarbetet. Sedan 1997 har Sida och Utrikesdepartementet tillsammans, och var för sig, arbetat aktivt med att ta fram riktlinjer som är övergripande för utvecklingssamarbetet och för specifika områden. Sida har utvecklat ett handlingsprogram för fattigdomsbekämpning, miljö, rättvisa och fred samt för jämställdhet. Grundläggande dokument är också regeringens skrivelser till riksdagen ”De fattigas rätt – vårt gemensamma ansvar” (rskr. 1996/97:169), ”Demokrati och mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik” (rskr. 1997/98:89) samt skrivelser, propositioner och betänkanden som redogör för förverkligandet av barnkonventionen i Sverige (prop. 1997/98:182; rskr. 1999/2000:137; bet. 2000/01:SoU7, rskr. 2001/02:166).

Inom ramen för Utrikesdepartementets barnprojekt har ytterligare riktlinjer för arbete för barnets rättigheter utarbetats. Projektet har bl.a. resulterat i en studie av biståndsmålen relation till barnets rättigheter. Rapporten ”För barnets bästa – om barn och barnrättsfrågor i utvecklingssamarbetet” samt delstudier och riktlinjer för arbete med barn som utnyttjas sexuellt, barn med funktionshinder, barn som drabbats av hiv och aids, barn i väpnade konflikter samt barn på institutioner och barnarbete har tagits fram av projektet.

Behandlingen av skrivelse och motioner

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen presenterar i skrivelsen 2001/02:186 Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingssamarbete ett tiopunktsprogram som skall ses som riktlinjer för en fortsatt integrering av barnrättsperspektivet i utvecklingssamarbetet. Skrivelsen lyfter även fram fyra strategiska områden för att främja respekten för barnets rättigheter: socialt reformarbete, hälso- och sjukvård, en skola för alla samt insatser för särskilt utsatta barn. Tiopunktsprogrammet sammanfattas i följande:

1. Sätt barnen först! Sverige skall i dialogen med våra samarbetsländer tydliggöra det gemensamma ansvaret för barnets välfärd. Sverige skall stödja åtgärder som ökar medvetenheten om barnets rättigheter och ge stöd till socialt reformarbete som riktas till barnfamiljer, barn och ungdomar.
2. Lyssna på barnen! Svenskt utvecklingssamarbete skall främja barns och ungdomars deltagande och möjligheter att påverka.
3. Investera i framtiden! Sverige skall i internationella sammanhang och i dialogen med samarbetsländer verka för att mobilisera resurser för ökade satsningar på barn och ungdomar.
4. Lämna ingen utanför! Svenskt utvecklingssamarbete skall motverka diskriminering. Barn med funktionshinder och andra särskilt utsatta barn skall ges samma möjligheter som andra barn. Registrering av nyfödda barn och insamling av data och statistik om barns villkor är viktiga redskap för att motverka diskriminering och exploatering.
5. En skola för alla! Svenskt utvecklingssamarbete skall fortsatt ha inriktningen mot en skola för alla. Utbildning är kärnan i kampen mot fattigdom, mot utnyttjande och exploatering av barn. Kunskap ger aktiva medborgare – grunden i varje demokrati.
6. Lika möjlighet för flickor och pojkar! Svenskt utvecklingssamarbete skall främja jämställdhet. Riktade insatser för flickor krävs för att de skall ges samma möjligheter som pojkar att gå i skolan, få tillräckligt med mat, få uttrycka sin åsikt och få tillgång till hälso- och sjukvård.
7. Hälsa för alla! Svenskt utvecklingssamarbete skall fortsatt ha inriktning mot en hälsa för alla. En god hälsa är ett mål, men också ett medel för ekonomisk utveckling. Graviteteten, de första levnadsåren och tonåren är särskilt utsatta perioder i livet, och svenska insatser skall därför ha fokus på dessa perioder.

8. Skydda barn i krig! Svenskt utvecklingssamarbete skall förstärka insatserna för att skydda barn och hjälpa dem till utveckling även under väpnade konflikter och när de tvingas på flykt. Barn som tvingats delta i krigshandlingar skall rehabiliteras och kunskapen om barnets rättigheter måste öka bland både militär och civil personal.
9. Bekämpa hiv/aids! Svenskt utvecklingssamarbete skall lindra effekterna av hiv/aids och minska risken för spridning. Insatser för ökad jämställdhet och öppenhet är avgörande, liksom sexualupplysning för ungdomar. Barn som lever med hiv/aids eller som blivit föräldralösa kräver särskilda satsningar.
10. Stoppa exploateringen av barn! Svenskt utvecklingssamarbete skall motverka exploatering och utnyttjande av barn. Det gäller framför allt skadligt barnarbete och sexuell exploatering. Vårt arbete skall inriktas på förebyggande insatser, men också på rehabilitering och på att ge utsatta barn ett alternativ. Mer kunskap behövs om förövare och de som utsätts. Därför skall vi stödja forskning och utveckling av statistik.

I skrivelsen framhålls att fattigdom inte bara är brist på ekonomiska resurser utan också brist på makt. Fattigdom är sjukdomar, epidemier och ohälsa, våld och otrygghet. Att vara fattig är att ha små eller inga möjligheter att skapa sig en trygg framtid för sig själv och sina barn. För att häva denna negativa utveckling kan stöd ges för att t.ex. utveckla nationella strategier i de svenska samarbetsländerna och stöd till att utveckla alternativ till institutionsvård genom stöd till den utvidgade familjen. För att kunna följa utvecklingen inom hiv/aids-området (punkt 9 ovan) och sätta in insatser där de bäst behövs krävs ökad kunskap och statistik.

Att anlägga ett barnrättsperspektiv i utvecklingssamarbetet innebär att barnkonventionens grundläggande principer skall vara vägledande i det internationella utvecklingssamarbetet genom följande principer:

Barnets bästa skall vara en övergripande princip vid alla beslut som rör barn. Det kräver att det görs analyser av olika beslutsalternativ och att det alternativ som bedöms vara det bästa för barn prioriteras.

Icke-diskriminering. Barn får inte diskrimineras i förhållande till vuxna, men inte heller i förhållande till varandra, vilket kräver särskilda insatser för utsatta barn. Alla barn har samma rättigheter, men alla barn har inte samma möjligheter och förutsättningar i livet. Principen om icke-diskriminering ställer krav på en aktiv politik som röjer undan hinder för varje barns rätt till utveckling, oavsett kön, etnisk eller religiös tillhörighet eller föräldrars sociala och ekonomiska ställning.

Barns rätt till *liv och utveckling* är den tredje grundläggande principen för utvecklingssamarbetet. Alla barn har rätt att utveckla sina personliga förmågor. Det betyder att barn med behov av särskilt stöd, t.ex. barn med funktionshinder eller sjukdomar av olika slag, har rätt till hälso- och sjukvård, socialt stöd och omvårdnad så att de kan utvecklas i sin egen takt.

Slutligen skall utvecklingssamarbetet utgå från *barns rätt att komma till tals*. För att insatser som rör barn och ungdomar skall vara bärkraftiga krävs det att insatserna har rötter i dem det ytterst berör – dvs. barnen själva och deras företrädare.

Ett barnrättsperspektiv handlar såväl om barns och ungdomars egna bidrag till samhällets utveckling, som om vuxnas vilja och förmåga att värna barn och ungdomar. Ett barnrättsperspektiv i utvecklingssamarbetet innebär att utvecklingsmålen också måste ses i ett barn–vuxen-perspektiv och att bekämpa fattigdomen genom att sätta barnets bästa i främsta rummet.

Inför behandlingen av regeringens skrivelse och motionerna som väckts vad gäller frågor om barns situation i ett internationellt perspektiv beslutade utrikesutskottet att inbjuda allmänheten att lämna synpunkter och kommentarer på de frågor som uppmärksammas i skrivelsen och i motionerna. Information om denna möjlighet har funnits tillgänglig på riksdagens hemsida, som i sin tur varit länkad till annan relevant information på webben. Utskottet anser att detta experiment med en direkt dialog med allmänheten i en aktuell fråga varit positiv och utskottet kommer, tillsammans med andra berörda enheter i riksdagen, att utvärdera detta experiment i s.k. e-demokrati.

Sammanfattning av motionerna och utskottets överväganden

FN:s barnkonvention

Motionerna

Centerpartiet kräver i motion 2001/02:L264 (c) *yrkande 1* att regeringen bör verka för att FN:s barnkonvention bättre tydliggör föräldrarnas ansvar samt även att en alltför tidig myndighetsålder inte bör tillåtas. Vidare krävs i motion 2001/02:U209 (c) *yrkande 2*, liksom i motion 2002/03:U313 (c) *yrkande 24*, att Sverige starkt uppmanar USA att ratificera FN:s barnkonvention. I motion 2001/02:U209 (c) *yrkande 4* krävs att Sverige utan dröjsmål bör ratificera tilläggsprotokollet till FN:s barnkonvention.

I motion 2001/02:U327 (kd) *yrkande 14*, liksom i motion 2002/03:U282 (kd) *yrkande 12*, framhåller Kristdemokraterna att miljö- och naturresursfrågor är viktiga för barns och ungdomars rättigheter. Sverige bör verka för att ländernas rapportering till FN avseende barnkonventionen kompletteras med redovisning av miljösituationen och barns utsatthet i detta avseende.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att i barnkonventionen framhålls barndomens och ungdomens egenvärde för barnet, varje ung flicka och pojke, i nuet. Den betonar också att åren från födelsen till dess barnet självt är vuxet präglas av vuxen-världens värderingar. Lagstiftning, administration samt politiska och ekono-

miska beslut har generationsöverskridande konsekvenser men tar alltför sällan hänsyn till barn och ungdomar. Barnkonventionen handlar om människors och samhällets utveckling i såväl nuet som i framtiden.

Genom sin anslutning till barnkonventionen deklarerar en stat sin politiska vilja att ta sitt ansvar för alla barns och ungdomars liv, hälsa, utveckling och delaktighet i samhället. Internationell solidaritet hjälper stater att uppfylla dessa åtaganden och respekten för allas mänskliga rättigheter främjar fred, trygghet och välfärd.

Utskottet menar att Sveriges internationella utvecklingssamarbete av tradition har kännetecknats av ett omfattande stöd till olika barngrupper och att det finns fortsatt behov av direkta insatser för barn och ungdomar.

Sverige ger stöd till genomförandet av barnkonventionen bl.a. genom omfattande bidrag till FN:s barnfond, Unicef, som har en viktig uppgift vad gäller att verka för att FN:s medlemsländer uppfyller sina åtaganden enligt konventionen. Fonden arbetar bl.a. med att mobilisera politisk vilja och materiella resurser hos samarbetsländerna för att bygga upp deras egen kapacitet att tillgodose barnets behov och säkerställa barnets rättigheter. I arbetet med att stödja utvecklingen av nationella handlingsplaner är det viktigt att understryka det nationella ansvaret. Omvärlden kan vara med och stödja utarbetandet av sådana planer, men för att de skall bli långsiktigt hållbara och verkningfulla måste de först förstås och förankras i respektive land.

Sverige var en av sex initiativtagare till det av Unicef arrangerade toppmöte om barn 1990 som starkt bidrog till att barnkonventionen nu har universell anslutning. Till de stater som ännu inte anslutit sig till konventionen hör USA och Somalia. Sverige verkade också med kraft inom EU och gentemot andra länder, särskilt USA, för att uppföljningen av barn toppmötet i FN:s generalförsamling i maj 2002 skulle vila på ett uttalat barnrättsperspektiv som utgår från barnet som bärare av egna rättigheter och vad som är bäst för barnet som individ. Sverige och ett antal andra länder verkade vid tillkomsten av barnkonventionen för att myndighetsåldern 18 år skulle utgöra normen men fick acceptera att vissa länder hade en annan syn på frågan om myndighetsålder. Arbetet fortsätter dock på olika områden för högre åldersgränser, t.ex. vad gäller arbete, äktenskap och militär rekrytering.

Under våren 2000 antogs ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen angående förbud mot barnsoldater. Protokollet, som förhandlades fram under svenskt ordförandeskap, förbjuder deltagande i väpnad konflikt och tvångsrekrytering av personer under 18 år. I december 2002 anslöt sig Sverige till det fakultativa protokollet till barnkonventionen om barns indragning i väpnade konflikter. Utskottet har tidigare konstaterat att Sveriges agerande i förhandlingarna om protokollet i sig innebär en kraftfull uppmaning till FN:s medlemsstater att också ansluta sig till det.

Utskottet har inhämtat att Sveriges tredje rapport till FN:s barnrättskommitté är under utarbetande. Underlaget för rapporteringen är ett omfattande frågeformulär som har utarbetats av barnrättskommittén. Bland de frågor som tas upp och som skall redovisas av varje land på nationell nivå ingår även

sådan information som rör en redovisning av miljösituationen i respektive land och barns utsatthet för miljöförstöring.

FN:s generalförsamling antog år 2000 ett tilläggsprotokoll till barnkonventionen om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi. De stater som tillträder protokollet åtar sig att förbjuda och straffbelägga bl.a. barnpornografi. Sverige har undertecknat och ratificerat protokollet och verkar för att regelverket nu får genomslag bl.a. i de svenska samarbetsländerna.

Sverige verkar för att barns och ungdomars hälsa och utveckling uppmärksammas inom olika program, t.ex. i Världshälsoorganisationens, WHO:s, arbete. Arbetet har i stor utsträckning koncentrerats till att bekämpa barnsjukdomar medan barn- och ungdomsfrågor sett från sociala, medicinska och folkhälsopolitiska aspekter inte har uppmärksammas i den utsträckning som vore önskvärt. Från svensk sida understryks vikten av att den globala fattigdomsbekämpningen ges en klar barn- och ungdomsprofil och att alla barn skall få det stöd som föreskrivs i barnkonventionen.

USA:s inställning till barnkonventionen liksom till det rättighetsperspektiv som konventionen konkretiserar är negativ. Den amerikanska administrationen framhåller att man värnar om mänskliga rättigheter och barns välfärd, men man kan inte godkänna att ett dokument av överstatlig karaktär skall kunna ställas över nationell och lokal lagstiftning, som enligt den amerikanska administrationen är fullt tillräcklig. Återkommande bi- och multilaterala överläggningar har förts och förs med USA i denna fråga. Under EU-ordförandeskapet försökte Sverige påverka den amerikanska ståndpunkten och fick av övriga EU-länder fortsatt uppdrag att förhandla med USA.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2001/02:L264 (c) yrkande 1, 2001/02:U209 (c) yrkandena 2 och 4, 2001/02:U327 (kd) yrkande 14, 2001/02:U345 (fp) yrkande 23, 2002/03:U228 (fp) yrkande 20, 2002/03:U282 (kd) yrkande 12 samt 2002/03:U313 (c) yrkande 24.

Barnarbete och handel med barn

Motionerna

I motion 2001/02:U209 (c) yrkande 6 framhålls att Sverige i internationella sammanhang bör motverka förekomsten av allt barnarbete som skadar barnets hälsa, säkerhet, moral eller förhindrar barns möjlighet till undervisning. I motion 2001/02:U222 (m) yrkande 4 krävs att Sverige i sina relationer med samarbetsländerna inom biståndet bör kräva att ILO-konventionen från 1999 och FN:s barnkonvention efterlevs vad gäller barnarbete, och i yrkande 5 krävs att Sverige i det internationella utvecklingssamarbetet bör stödja insatser som syftar till att sprida medvetenhet bland barn om riskerna med människohandel. Även i motion 2001/02:U287 (s) liksom i motion 2002/03:U319 (s) krävs att Sverige intensifierar sina ansträngningar och verkar för ökade internationella insatser mot barnarbete. Folkpartiet framhåller i motion

2001/02:U345 (fp) yrkande 22 att det är angeläget att fler länder ratificerar ILO:s konvention från 1999 om de värsta formerna av barnarbete och framhåller att Sverige måste vara mer pådrivande för att detta sker. I motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 3, liksom i motion 2002/03:U282 (kd) yrkande 2, krävs att Sverige inom EU och i samverkan med ILO verkar för att handel med barn i arbetskraftssyfte stoppas.

Folkpartiet kräver i motion 2001/02:U345 (fp) yrkande 23 att Sverige aktivt måste bidra i arbetet för att stärka barns och ungdomars rättigheter. Även i motion 2002/03:U228 (fp) yrkande 20 understryker motionärerna att barn har en extremt utsatt position och att Sverige bör verka för att alla åtgärder vidtas för att få slut på handeln med barn till EU och mellan medlemsstaterna.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att Sverige arbetar inom relevanta organisationer för konkreta förbättringar för de miljontals barn som utför för dem själva skadligt arbete. Sverige deltar aktivt både i det normativa arbetet och i operationella insatser mot skadligt barnarbete. Ett exempel är det internationella barnarbetsprojektet som är ett samarbete mellan Världsbanken, ILO och Unicef. Programmets mål är att skapa insatser som anpassas efter varje lands behov. Sverige samfinansierar detta projekt med några andra stora biståndsorganisationer. Även svenska multinationella företag har i flera fall utarbetat och antagit en konkret politik mot skadligt barnarbete.

Sida ger stöd till organisationen Anti-Slavery International (ASI) som har som mål att avskaffa alla former av slaveri och tvångsarbete samt att skydda minoriteter mot barnarbete. Lutherhjälpen, Svenska Kyrkans mission, IOGT-NTO, Pingstmissionen, ECPAT (End child prostitution, child pornography and trafficking of children for sexual purposes) och andra svenska och internationella enskilda organisationer får stöd för sitt arbete mot sexuellt exploaterande av barn.

Utskottet menar att svenskt utvecklingssamarbete skall motverka exploatering och utnyttjande av barn, och inte minst avser detta skadligt barnarbete, där samarbetet bör inriktas på förebyggande insatser, rehabilitering och olika former av utbildning. Utskottet har inhämtat att i förslaget till strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med ILO under treårsperioden 2003–2005 framhålls bl.a. att stöd skall lämnas för att stärka organisationens kapacitet för att främja respekten för de grundläggande rättigheterna i arbetslivet, inklusive avskaffandet av skadligt barnarbete, tvångsarbete och människohandel.

Utskottet har vidare inhämtat att Sida ger stöd till ett nytt ILO-program inriktat på hushållsarbetande barn bl.a. i Tanzania, Kenya, Uganda och Zambia. Arbeta i hemmet är ofta dolt och det är svårt att nå de utsatta barnen. I denna grupp finns ett stort antal flickor som dessutom är utsatta för stora risker för sexuella övergrepp och människohandel.

ILO:s konvention (nr 182) om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete antogs 1999. Sverige ratificerade konventionen i juni 2001, och rapportering om tillämpningen av konvention-

en kommer att följas upp kontinuerligt. Sveriges engagemang i internationella forum för att bekämpa människohandel har intensifierats under de senaste åren. En global strategi för hur människohandel skall bekämpas håller på att färdigställas inom ramen för ett projekt om människohandel som initierats av Utrikesdepartementet i samband med det svenska EU-ordförandeskapet.

Insatser för att öka tillgänglighet och kvalitet vad gäller utbildning är särskilt prioriterade. Efter den direkta fattigdomen är det föräldrarnas utbildning, särskilt mödrarnas utbildningsnivå, som är den faktor som har störst betydelse för om barn går i skola eller arbetar. Särskilda satsningar på framför allt flickors skolgång är aktuella i flera samarbetsländer, och utbildningsinsatser är också en av hörnstenarna i det fortsatta arbetet efter barntoppmötet 2002. FN:s särskilda millennietoppmöte i september 2000 utmynnade i en gemensam deklARATION med ett antal konkreta mål – millenniemålen – som skall fungera som en gemensam referensram för det internationella utvecklingssamarbetet för att minska fattigdomen i världen. Målen skall vara uppnådda senast år 2015, och alla länder bär ett ansvar för att detta skall bli verklighet.

Alla millenniemålen relaterar direkt eller indirekt till barns situation. Barnkonventionen, millenniedeklarationen och barntoppmötets deklARATION och handlingsplan används som stöd i det internationella utvecklingssamarbetet för att ge samhällsutvecklingen ett tydligt barnrättsperspektiv. I millenniedeklarationen föreslås särskilda satsningar på program som syftar till att förhindra skadligt barnarbete.

FN:s samarbete med den privata sektorn för att uppnå ekonomisk och social utveckling (Global Compact) liksom svenska initiativ för globalt ansvar engagerar också företag i ett viktigt förändringsarbete. Företagen åtar sig att i första hand anställa vuxna och i de fall de har kvar barn som arbetar ser arbetsgivaren till att barnen inte skall behöva arbeta så att det skadar deras hälsa eller hindrar deras utveckling. Sverige har aktivt tagit initiativ till och drivit barnrättsfrågorna i FN:s generalförsamling, i andra delar av FN-systemet liksom i dialog med de svenska samarbetsländerna. Sverige har också avsatt expertis på barnrättsområdet för att utnyttjas inom EU:s landstrategiarbete.

De allra flesta länder har lagstiftning som reglerar åldersgränser och villkor för minderårigas arbete. I åtminstone 122 av 155 länder, enligt en studie av ILO, finns det lagar som, mer eller mindre precist, förbjuder arbete för barn under 14 års ålder. Tillämpningen av lagarna är dock ett stort problem i många länder eftersom uppföljningsmekanismerna är otillförlitliga och kan försvåras av att barnen saknar födelseregistrering.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2001/02:U209 (c) yrkande 6, 2001/02:U222 (m) yrkandena 4 och 5, 2001/02:U287 (s), 2001/02:U327 (kd) yrkande 3, 2001/02:U345 (fp) yrkande 22, 2002/03:U282 (kd) yrkande 2 samt 2002/03:U319 (s).

Barns rätt till familj och skola

Motionerna

I motion 2001/02:U209 (c) yrkande 7 framhålls att Sverige såväl i biståndsarbetet som i allt övrigt internationellt samarbete bör verka för att alla barn skall få tillgång till kostnadsfri undervisning. I motion 2001/02:U222 (m) yrkande 1 krävs att Sverige i sitt utvecklingsarbete bör verka för att minska antalet barn på institution och ge stöd till humanare omvårdnadsformer. I yrkande 2 krävs att Sverige i utvecklingssamarbetet bör koncentrera insatserna till utbildningsområdet, och i yrkande 3 framhålls vikten av att alla ungdomar får en grundläggande skolutbildning. I motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 5 liksom i motion 2002/03:U282 (kd) yrkande 4 krävs att Sverige i internationella sammanhang bör verka för att barn får växa upp i familjemiljöer så långt detta är möjligt.

Utskottets överväganden

Utskottet menar att skolgång inte bara innebär kunskapsutveckling utan också i sig är ett socialt skyddsnät som kompletterar familjen. Utskottet har tidigare konstaterat att utbildningssystemet i många länder, i synnerhet i Central- och Östeuropa, har utvecklats mycket negativt under det senaste decenniet. På många ställen har skolorna stängts på grund av krig och interna oroligheter och i andra länder har stängningar av skolor skett av ekonomiska skäl. Föräldrar kan inte längre lita på att skolsystemet ger deras barn den utbildning de behöver och de tvingas i många fall betala för den undervisning som tidigare var gratis. Fattiga familjer får allt svårare att skicka sina barn till både förskola och skola. Fysiskt och mentalt handikappade barn har det mycket svårt i dessa länder och ett av de stora problemen med institutionsbarnen är att de ofta helt förlorar all kontakt med sina föräldrar och får stora svårigheter att anpassas till ett liv ute i samhället.

Enligt barnkonventionen och därmed alla de stater som anslutit sig till den har alla barn rätt att växa upp i en familjemiljö. Det uppskattas att det runt om i världen i dag finns omkring 10 miljoner barn på institutioner. Oftast kan inte institutionerna erbjuda någon familjemiljö och åtskilliga barn som lever på institution har funktionshinder. I många fattiga samhällen anses det att barn med funktionshinder endast kan få adekvat omsorg och skolgång på institution. Utskottet menar att en allmän obligatorisk och kostnadsfri skola motverkar att barn placeras på institution och detta utgör en grund för svenskt bistånd till barnsektorn. Ett alternativ till institutionsplacering och ett sätt att utveckla nya omsorgsformer kan också vara att mobilisera släktingar eller andra omgivande sociala strukturer. Även stöd till adoptionsverksamhet kan vara ett sätt att få bort barn från institutionsmiljöer.

Utskottet understryker att utvecklingssamarbetet skall var tydligt inriktat på att motverka diskriminering och därför skall barn med funktionshinder och andra utsatta barn ges samma möjligheter att växa upp i en familjemiljö som alla andra barn. Svenskt utvecklingssamarbete skall ge stöd till socialt re-

formarbete som riktas till barnfamiljer, barn och ungdomar, för att de inte skall behöva växa upp på institution på grund av fattigdom. Utskottet konstaterar att det finns en etablerad samsyn på värdet av utbildningsinsatser som ett av de mest verksamma medlen i kampen mot fattigdom. Millenniemålen, som skall vara uppnådda senast 2015, understryker denna syn. Samtliga mål omfattar betydande utbildningsinsatser och två av de viktigaste målen i millenniedeklarationen rör direkta utbildningsinsatser:

– *Uppnå allmän grundskoleutbildning*: alla flickor och pojkar skall få grundskoleutbildning senast år 2015.

– *Främja jämställdhet och ökade möjligheter för kvinnor*: utbildningsskillnader beroende på kön skall elimineras, helst före år 2005, men inte senare än år 2015.

Sverige har både lång och bred erfarenhet av stöd till utbildningssektorn. I olika skeden har det handlat om den fysiska infrastrukturen som att bygga skolor, särskilt på landsbygden, för grundskole- och yrkesutbildning. I andra situationer har läroplaner, lärarutbildning och skolmaterial stått i fokus. Det svenska biståndet till sektorn slussas genom såväl bi- som multilaterala kanaler, ofta i nära samarbete med t.ex. Världsbanken, Unicef, Unesco, och under senare år har biståndet genom EU blivit en viktig källa till finansiering inom undervisningsområdet. Utbildningens innehåll och kvalitet är centrala för Sveriges ansträngningar i kampen mot fattigdom och för barns och ungdomars rättigheter och utveckling.

Utskottet framhåller att stor vikt måste fästas vid kvaliteten på undervisningen. Inte sällan kan brister härvidlag konstateras, och detta är en punkt där målen från barntoppmötet 1990 inte har uppnåtts.

De senaste årtiondenas utvecklingsarbete har burit frukt genom att fler barn i dag går i skolan än tidigare, men utvecklingen är ojämn och i de fattigaste länderna och bland de fattigaste barnen, särskilt bland flickorna, står fortfarande mer än hälften av barnen i grundskoleåldern utanför skolan.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2001/02:U209 (c) yrkande 7, 2001/02:U222 (m) yrkandena 1–3, 2001/02:U327 (kd) yrkande 5 samt 2002/03:U282 (kd) yrkande 4.

Kommersiell sexuell exploatering av barn

Motionerna

I motion 2001/02:U209 (c) yrkande 8 krävs att samarbetet mellan regeringar och IKT-branschen (Informations- och kommunikationsteknik) bör öka för att bekämpa spridningen av barnpornografi via Internet. Även i motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 1 och motion 2002/03:U282 (kd) yrkande 1 framhålls att Sverige fortfarande inte har presenterat en tillfredsställande nationell handlingsplan för hur kommersiell sexuell exploatering av barn skall

bekämpas. Motionärerna menar att den handlingsplan som regeringen presenterade 1998 hade goda målsättningar, men den kritiserades för att vara för dåligt underbyggd och allmänt hållen. Det saknas systematiserad information om denna typ av brott begångna av svenskar i andra länder liksom en riktig handlingsplan för hur kommersiell exploatering av barn skall bekämpas i vårt eget land, och i motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 2 krävs att Sverige aktivt bör driva på det internationella samfundet genom att stödja frivilligorganisationer som ECPAT i deras fortsatta arbete mot sexturism. Liknande krav framförs även i motion 2001/02:U345 (fp) yrkande 21 där motionärerna framhåller att barn befinner sig i en extremt utsatt position när det gäller våld och på andra sätt kränkt mänskliga rättigheter, och därför måste allt tänkbart stöd ges till barn som t.ex. sålts eller utnyttjats.

Utskottets överväganden

Utskottet har tidigare konstaterat att inom ramen för det s.k. Barnprojektet utarbetas svenska strategier för ett antal prioriterade områden. En av dessa är åtgärder mot sexuell exploatering av barn och är avsedd att tillämpas i samarbetet med traditionella utvecklingsländer och staterna i Central- och Östeuropa. Strategin kommer bl.a. att ta upp behovet av förstärkt lagstiftning, kunskapspridning, utbildning, rehabilitering och integrering. Arbetet inom EU med att stärka samordningen på lagstiftningsområdet mellan medlemsstaterna pågår kontinuerligt.

Utskottet konstaterar att modern informations- och kommunikationsteknik – IKT – kan missbrukas med hänvisning till yttrandefriheten för att sprida barnpornografiskt material. För att kunna förhindra kränkningar av barn krävs omfattande insatser för att kunna kartlägga mer om rekryteringsmönster för barnprostitution, barnpornografi och om dem som skapar sin försörjning av eller köper sex. Betydande insatser krävs för att kunna förhindra produktion, spridning och utnyttjande av barnpornografiskt material via Internet eller andra IKT-kanaler.

Sverige är aktivt inom internationella forum där människohandel tas upp. Inom t. ex. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) pågår en kontinuerlig diskussion om problem och åtgärder för att utarbeta ett program där OSSE åtar sig att aktivt förebygga och bekämpa människohandel. Sverige verkar för att resultaten från Stockholmskongressen 1996 och från den andra världskongressen mot sexuell exploatering av barn som ägde rum i december 2001 i Japan skall komma att genomsyra Unicefs landprogram. I november 2001 antog regeringen en reviderad handlingsplan mot kommersiell sexuell exploatering av barn. I den svenska handlingsplanen redogörs bl.a. för hur Sverige arbetat och gett stöd till internationellt arbete mot sexturismen.

Sverige stöder vidare ett antal regionala och nationella nätverk i Asien i arbetet med uppföljningen av världskongressen. Sida bistår med finansiering av projekt på Balkan där projekten syftar till att stärka det förebyggande arbetet, bekämpningen av människohandel och repatrieringen av offren.

Andra organisationer, t.ex. Rädda Barnen och ECPAT, arbetar för att förändra attityder och väcka debatt och opinion mot barnsexhandeln. För de barn som flyr undan kommersiell sexuell exploatering är det viktigt att det finns en fristad som kan ge dem skydd och där de kan känna sig trygga. I många länder har det fåtal institutioner som kan ge skydd inte alltid tillräcklig kunskap om det behov av särskilt stöd som barn och ungdomar har som utsatts för kommersiell sexuell exploatering.

International Catholic Child Bureau (ICCB) i Genève får stöd till aktionsorienterad forskning om förebyggande verksamhet och psykosociala återanpassningsprogram för sexuellt exploaterade barn. Sida stöder vidare ILO:s barnarbetsprogram (IPEC) och ger stöd till ett samarbetsprojekt mellan Världsbanken, Unicef och ILO om förbättrad statistik angående barnarbete.

Sida ger även stöd till United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP) i Sydostasien för att ta fram uppföljningsplaner till Stockholmkonferensen mot sexuell exploatering av barn och stärka kompetensen bland hälso- och socialarbetare att bistå barn och ungdomar som blivit utsatta för sexuella övergrepp och sexuellt slaveri. Deltagande i projektet är bl.a. Thailand, Vietnam, Laos, Kambodja, Burma och Yunnanprovinsen i Kina.

Utskottet konstaterar att Utrikesdepartementet inom ramen för gällande handlingsplan varje år uppmärksammar utlandsmyndigheterna på vikten av att de följer frågan om sexuell exploatering av barn både i den årliga MR-rapporteringen och det konsulära arbetet. Rekommendationer har även gått ut om hur frågor om barnsexhandel bör hanteras, t.ex. i de fall svenska medborgare misstänks för sexualbrott mot barn, och utlandsmyndigheterna har för sitt informationsarbete bl.a. fått boken ”Ingen fristad – om barnsexturism och gränslös brottsbekämpning”. Information riktad till turister som besöker länder där barnprostitution förekommer är en mycket viktig uppgift i detta sammanhang men möjligheterna för svenska utlandsmyndigheter att på lokal nivå påverka politiken är begränsade. På förslag av Unicef har svenska ambassader, t.ex. i Sydostasien, gjort gemensam sak med andra nordiska länder bl.a. för att uppmärksamma frågan om sexuell exploatering av barn i respektive land. Svenska insatser har i allt högre grad kanaliserats genom Unicef, som i sin tur kommit att använda sig av och samarbetar med religiösa och andra lokala frivilliga nätverk.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2001/02:U209 (c) yrkande 8, 2001/02:U327 (kd) yrkandena 1 och 2, 2001/02:U345 (fp) yrkande 21 samt 2002/03:U282 (kd) yrkande 1.

Barnsoldater och barn i väpnade konflikter

Motionerna

I motion 2001/02:U222 (m) yrkande 7 kräver motionärerna att Sverige fortsatt driver på det internationella arbetet för att förhindra att barn rekryteras som soldater. Även i motion 2001/02:U305 (kd) yrkande 10 framhålls att utnyttjandet av barnsoldater är helt oacceptabelt och att kampen mot detta måste prioriteras av det internationella samfundet. I motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 12 liksom i motion 2002/03:U282 (kd) yrkande 10 krävs att Sverige i det internationella samfundet skall agera för att konventionen om barnets rättigheter efterföljs och att en nolltolerans mot barnsoldater införs. I motion 2001/02:U338 (s) krävs att Sverige verkar för att barn och ungdomar som på olika sätt dras in i väpnade konflikter inte skall kunna åtalas för krigsförbrytelser vid en eventuell krigstribunal. I motion 2001/02:U345 (fp) yrkande 57 framhålls att risken är stor att många barnsoldater kan komma att användas i Afghanistan i det krig som väntas i och med USA:s sökande efter terrorister, och motionärerna understryker vikten av att det internationella samfundet försöker förhindra att detta sker. I motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 13 liksom i 2002/03:U282 (kd) yrkande 11 framhålls vikten av att hjälpa traumatiserade barnsoldater tillbaka till ett liv i samhället och i motion 2002/03:U290 (kd) yrkande 15 krävs att Sverige skall sätta hård press på konflikthärjade stater i Afrika så att barn skyddas från tvångsrekrytering till egna eller andra väpnade styrkor. Vidare framhålls i motion 2002/03:U296 (kd) yrkande 8 att arbetet med att kämpa mot användandet av barnsoldater bör prioriteras av det internationella samfundet.

Utskottets överväganden

I FN:s barnkonvention stadgas att konventionsstaterna skall avstå från att rekrytera en person som inte uppnått 15 års ålder till sina väpnade styrkor. Utskottet har i tidigare betänkande konstaterat att det i stadgan för internationella brottmålsdomstolen (ICC) anges att det skall anses som en krigsförbrytelse att rekrytera och använda barn under femton år i väpnade konflikter. Huvuddragen i brottmålsdomstolens artikel 8 [§ 2e (vii)] överensstämmer med barnkonventionens artikel 38.

Utskottet har tidigare konstaterat att tilläggsprotokollet till barnkonventionen angående förbud mot barnsoldater innebär förbud mot deltagande i väpnad konflikt och tvångsrekrytering av personer under 18 år. Beträffande frivillig rekrytering stadgar protokollet att staterna skall höja gränsen från 15 år och samtidigt lämna en bindande deklaration om vilken åldersgräns som kommer att tillämpas. Utskottet konstaterar att tilläggsprotokollet riktar sig både till regeringar och till gerillarörelser och andra väpnade grupper.

Utskottet har vidare inhämtat att det i nuvarande ratifikationsläge inte är aktuellt att förhandla fram något nytt protokoll beträffande åldersgränsen. Sverige och flera andra länder arbetar nu för att det gällande protokollet skall ratificeras av så många länder som möjligt och att de fördragsslutande parter-

na lämnar en bindande deklARATION som anger 18 år som gräns för rekrytering. Den svenska delegationen till Interparlamentariska unionens (IPU) konferens 2001 i Burkina Faso presenterade ett utkast till resolution och bidrog aktivt till att utarbeta den slutliga resolutionstexten på barn temat. Det svenska förslaget om att personer som inte uppnått 18 års ålder inte skall rekryteras till väpnade styrkor fick också starkt stöd i den slutliga resolutionen.

Sverige har bidragit till demobiliserings- och rehabiliteringsprogram för barnsoldater i bl.a. Uganda, Angola och Sudan. Ett antal insatser som är riktade mot att förhindra rekrytering av barnsoldater får stöd av Sida, och Sverige har aktivt stött det arbete som FN:s generalsekreterarens särskilda rapportör utfört om barn som utsatts för väpnade konflikter. En möjlighet att försöka påverka de länder som använder sig av barnsoldater vore att samla in och öppet publicera informationen om vilka länder som inte följer tilläggsprotokollet.

Barn som rekryteras till stridande eller andra roller i krig kommer ofta från fattiga, redan marginaliserade familjer och befolkningsgrupper. Sociala ojämlikheter samt könsdiskriminering resulterar i att ett betydande antal barn bland soldater och stödtrupperna är unga kvinnor och flickor även om de som aktivt strider ofta är unga män och pojkar. Det är därför viktigt att uppmärksamma och tillgodose de särskilda behov som flickor har som varit barnsoldater och som ofta, förutom att de ingår i de stridande styrkorna, även utnyttjas sexuellt av manliga officerare och soldater. Erfarenheter visar att de flesta satsningar som görs på rehabilitering av soldater är inriktade på manliga soldater och det är därför särskilt angeläget att uppmärksamma flickors och unga kvinnors behov av tillgång till resurser vid rehabilitering. Sverige verkade aktivt för antagandet och uppföljningen av FN:s säkerhetsråds resolution 1325/2000 som uppmärksammar situationen för kvinnor och flickor i krig, väpnade konflikter och fredsbyggande verksamhet.

I FN har både generalsekreteraren och säkerhetsrådet deklarerat att åtal mot barnsoldater mellan 15 och 18 år gamla endast får ske i extrema undantagsfall och under beaktande av särskilda rättegångsregler för minderåriga och normer för mänskliga rättigheter. Fängelsestraff får inte utdömas utan barnsoldaterna skall undergå rehabiliterings-, reintegrerings- och utbildningsprogram.

Utskottet menar att det nu är angeläget att en helhetsbedömning görs av hur effektivt FN-systemets insatser för barn i väpnade konflikter varit och vad som krävs för att ytterligare stärka dessa insatser. I Unicefs strategiska plan för perioden 2002–2005 återfinns frågorna om hur organisationens verksamhet kan bidra till skydd av barn i väpnade konflikter som en av de mest prioriterade uppgifterna. Utskottet konstaterar vidare att Regeringskansliets kapacitet för konfliktförebyggande arbete har stärkts genom att sambanden mellan konflikthantering, fred, säkerhet och fattigdomsbekämpning tydligare uppmärksammats.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2001/02:U222 (m) yrkande 7,

2001/02:U305 (kd) yrkande 10, 2001/02:U327 (kd) yrkande 12, 2001/02:U338 (s), 2001/02:U345 (fp) yrkande 57, 2001/02:U327 (kd) yrkande 13, 2002/03:U282 (kd) yrkandena 10 och 11, 2002/03:U290 (kd) yrkande 15 samt 2002/03:U296 (kd) yrkande 8.

Barn med behov av särskilt stöd

Motionerna

I motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 4 krävs att särskilda ansträngningar görs för att möta de speciella behov som barn med funktionshinder har och att tillse att deras rättigheter uppfylls. I motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 8, liksom i motion 2002/03:U282 (kd) yrkande 7 framhålls att fattigdom är orsaken till att många föräldrar lämnar sin barn och att många barn utnyttjas och hamnar i ohälsosamma gatumiljöer. Motionärerna kräver att Sverige i internationella sammanhang skall verka för att fysisk och psykisk hjälp ges till gatubarn. I motion 2002/03:U282 (kd) yrkande 3 framhävs vikten av att möta de särskilda behov som barn med funktionshinder har för att se till att deras rättigheter uppfylls och att de behandlas med respekt och som jämlika medborgare i samhället. I yrkande 5 framhålls att barn med handikapp är mer utsatta än andra vid väpnade konflikter och under flykt. De har svårt att uppfatta faran och är mer utlämnade än andra barn om de skiljs från sina föräldrar. Det finns i dag ingen statistik över flyktingar med handikapp; i det som redovisas framgår enbart ålder och kön.

Utskottets överväganden

Genom att FN:s specielle rapportör för handikappfrågor varit svensk har det varit möjligt att lyfta fram frågorna kring de funktionshindrades mänskliga rättigheter och aktivt verka för att FN:s standardregler utarbetas i nära samklang den svenska synen. Få länder och handikapporganisationer rapporterar om kränkningar, och för att kunna bryta tystnaden är det därför viktigt att öka kunskapen om människor med funktionshinder och deras rättigheter.

Utskottet konstaterar att Sverige aktivt verkar för att främja deltagande av funktionshindrade personer i seminarier och i att stärka internationella handikapporganisationer i aktiviteter som omfattar arbetslivet, hälsovård och socialt deltagande.

Utskottet har inhämtat att ett nordiskt samarbete pågår mellan departement, myndigheter och organisationer i syfte att stärka handikappfrågornas betydelse inom utvecklingssamarbetet, såväl bilateralt som multilateralt. Utskottet konstaterar vidare att Sida stöder barn med handikapp genom insatser för att utveckla alternativ till institutionsvård i Litauen och Ryssland. I landstrategierna för de baltiska länderna står angivet att insatser för att förbättra situationen för barn och ungdomar skall genomföras med utgångspunkt i barnkonventionen.

Fysiskt och mentalt handikappade barn har det särskilt svårt i de minst utvecklade länderna. Utskottet har tidigare konstaterat att ett av de stora problemen för funktionshindrade barn är att de ofta blir institutionsbarn och att de därför ofta helt förlorar all kontakt med sina föräldrar och kan få stora svårigheter att anpassas till ett liv ute i samhället.

Insamling, analys och presentation av köns- och åldersfördelad statistik är prioriterade insatser inom svenskt utvecklingsarbete. Behovet av grundläggande information och tillförlitliga data på en rad områden blir allt viktigare och stöd till uppbyggnaden av olika former av statistisk kunskap har prioriterats av Sida. Födelseregistrering av barn är särskilt viktig och statistik som reflekterar barns syn på sin situation bör utvecklas, liksom kopplingen mellan statistikinsamling, analys och ökad kunskap om barns situation bland beslutsfattare. Unicef erbjuder i sin verksamhet utbildning som är riktad till beslutsfattare, myndigheter, föräldrar och barn om barns rättigheter i det egna landet. Den svenska barnombudsmannen (BO) har t.ex. anordnat kurser om barnets rättigheter för beslutsfattare från olika samarbetsländer.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2001/02:U327 (kd) yrkandena 4 och 8 samt 2002/03:U282 (kd) yrkandena 3, 5 och 7.

Flickors situation

Motionerna

I motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 9 krävs att Sverige ger stöd till fortsatt arbete med att stärka flickornas ställning och motverka diskriminering mot dem. I motion 2001/02:U345 (fp) yrkande 25 krävs att Sverige aktivt bidrar till arbetet med att hjälpa flickor som utsatts för könsstympning. Vidare krävs i motion 2001/02:U349 (kd) yrkande 16 att Sverige i det multi- och bilaterala biståndsarbetet och i andra internationella sammanhang särskilt uppmärksammar flickornas situation i Indien och Kina och i yrkande 17 att frågan om prenatal könsdiskriminering lyfts fram inom det bilaterala utvecklingsarbetets ram. Motionärerna kräver i yrkande 18 att stöd bör ges till allmän utbildning och upplysningskampanjer för att ändra attityder till flickors och kvinnors människovärde och mänskliga rättigheter och i yrkande 19 att Sverige i olika bilaterala och multilaterala sammanhang uppmärksammar den afrikanska flickans skolsituation för att få afrikanska myndigheter att på allvar engagera sig i problemet med sexuella trakasserier och våld riktat mot flickor i skolorna. I yrkande 20 krävs att Sverige internationellt skall arbeta mot att flickor och kvinnor används som handelsvaror och slavar.

I motion 2002/03:L277 (v) yrkande 5 krävs att Sverige aktivt i FN och EU skall driva frågan om barnäktenskap och tvångsäktenskap för att de utsatta flickornas och kvinnornas situation skall kunna förbättras. Liknande yrkande framförs även i 2002/03:A323 (v) yrkande 4.

I motion 2002/03:U282 (kd) yrkande 8 krävs att Sverige fortsätter att arbeta för att stärka flickors ställning och motverka diskriminering, och i yrkande 9 att Sverige i FN och EU skall arbeta mot kvinnlig könsstympning.

Utskottets överväganden

Enligt ILO finns det ca 250 miljoner barn i åldern 5–14 år som arbetar i Asien, Afrika och Latinamerika. Siffrorna inkluderar inte hushållsarbete i det egna hemmet, vilket gör att många flickors arbetsinsatser inte räknas in i statistiken. Flickor som arbetar i hushållssektorn tillhör de barnarbetare som far mest illa. Majoriteten av världens barnarbetare – ca 70 % – finns inom jordbruket. De flesta av dem arbetar tillsammans med sina familjer på små familj jordbruk.

Utskottet konstaterar att stöd till utbildningsinsatser är den kanske viktigaste hävstången ut ur fattigdom i alla samhällen; både för flickor och pojkar, kvinnor och män. För att förbättra flickors situation ger Sida stöd till åtgärder i en rad länder. Insatser som bl.a. syftar till att öka andelen flickor som får tillgång till grundskoleutbildning. Sverige verkar också inom ramen för det internationella utvecklingssamarbetet för att stärka flickors ställning och för att skapa förutsättningar för förbättrad information om deras egen sexuella och reproduktiva hälsa. Omfattande svenska och svenskfinsierade insatser genomförs i ett stort antal länder i Afrika och Asien.

Sida ger stöd till WHO:s program för reproduktiv hälsa och till det globala handlingsprogrammet för att förstärka barnmorskefunktionen för säkrare graviditeter. Omkring 1,5 miljoner spädbarn dör varje år på grund av att de inte ammas tillräckligt och Sida stöder därför s.k. amningsnätverk runt om i världen. Dessa nätverk ökar barns möjligheter att överleva, genom att värna deras rätt att bli ammade och arbetande mödrars rätt att få amma. Vidare görs insatser i t.ex. Indien och Nicaragua för att förstärka barnmorskefunktionen på bynivå med handlednings- och utbildningsinsatser. I Afrika stöds ett omfattande nätverk, African Midwives Research Network, för barnmorskor med forskningsintresse.

I FN:s kommitté för barnets rättigheter konstateras att nationell lagstiftning rutinmässigt anger en lägre ålder för giftermål för flickor än för pojkar. Utskottet menar att barnäktenskap och tvångsäktenskap är uttryck för kvinnoförtryck och sexuellt våld mot barn och kvinnor. Svensk lagstiftning har nyligen ändrats för att komma åt de fall då barn- eller tvångsäktenskap ingåtts utomlands och som tidigare blivit giltiga i Sverige. Både barnkonventionen och FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, CEDAW, syftar till att ha samma myndighetsålder för äktenskap för kvinnor som för män.

Sverige har i flera fall tagit initiativ till att FN-organisationerna Unicef, WHO och UNFPA aktivt skall verka för att kvinnlig könsstympning upphör. Sverige har också som ett led i arbetet mot våld mot kvinnor vid upprepade tillfällen tagit upp frågan i FN. Utskottet anser att bekämpande av kvinnlig könsstympning är en fråga om mänskliga rättigheter. Enligt FN:s konvention

om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor måste seder och bruk avskaffas, som grundar sig på föreställningen om det ena könets underlägsenhet.

Sociala, kulturella och religiösa faktorer kan aldrig användas som ursäkt för att begå brott mot de mänskliga rättigheterna. Det mest effektiva sättet att bekämpa prenatal könsdiskriminering, dvs. selektiva aborter, är att i ett brett perspektiv arbeta för att motverka föreställningen om att flickor och kvinnor är underordnade män. Sverige verkar i såväl det bilaterala som det multilaterala utvecklingssamarbetet för att synliggöra kvinnors och mäns olika villkor. Riktade insatser görs inom detta område i bl.a. Kina och Indien för jämställdhet och för att förstärka kvinnors och flickors situation.

Könsstympling är ett oacceptabelt uttryck för kvinnoförtryck och sexuellt våld. Denna typ av våld har ingen legitimitet i de religioner eller samhällsskick som oftast åberopas utan förekommer fortfarande som utbredd, förvrängd social praxis. Motiven uppges varieras från socialt tryck – att flickor annars riskerar att förbli ogifta – till att kontrollera kvinnors och ogifta flickors sexualitet, och till behovet av inkomster för dem som utför stymplingen. Det är oacceptabelt och oroande att de djupt kränkande övergreppen sker mot de yngsta flickebarnen och även mot flickor och kvinnor efter döden.

I slutet av 1980-talet kom, bl.a. på svenskt initiativ, frågan om könsstympling för första gången upp i FN:s barnfonds, Unicefs, styrelse. Den regionala afrikanska organisationen mot skadliga traditionella medicinska sedvänjor, Inter Agency Committee against Harmful Traditional Health Practices, ombads redogöra för problemets omfattning och innebörd, och därigenom uppmärksammades det att övergreppen fortsätter, även i de länder som sedan länge lagstiftat mot sedvänjan.

Sverige har i flera fall givit stöd och tagit initiativ till att Unicef, WHO, UNFPA och andra organisationer aktivt skall verka för att både bistå offren för könsstympling och arbetet med att helt eliminera sedvänjan. Svenskt stöd har också gått till Internationella familjeplaneringsfederationen (IPPF) för insatser mot könsstympling. Det har bl.a. utvecklats en rad initiativ där lokala kvinnoorganisationer arbetar med att ersätta könsstymplingen med andra, mer symboliska, riter för att markera att unga flickor blir upptagna i samhällsgemenskapen.

Utskottet menar att det är viktigt att Sverige även fortsättningsvis engagerar sig i dessa frågor och fortsätter att vara pådrivande för att unga flickor och kvinnor inte skall utsättas för och bli lidande av det våld som könsstympling innebär. Det är viktigt att Sverige också driver arbetet mot könsstympling inom ramen för EU:s bistånd, och i enlighet med gemenskapens nya utvecklingspolicy skall barn- och barnrättsfrågorna drivas som prioriterade teman.

Utskottet konstaterar att FN:s generalsekreterare under 2002 redogjorde för de åtgärder som medlemsstaterna genomfört för att verka mot våld mot kvinnor genom s.k. hedersmord. Sverige ger sitt starka stöd till detta arbete och utskottet anser att det internationella samfundet med kraft måste agera för att denna form av våld mot kvinnor upphör.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2001/02:U327 (kd) yrkande 9, 2001/02:U345 (fp) yrkande 25, 2001/02:U349 (kd) yrkandena 16–20, 2002/03:L277 (v) yrkande 5, 2002/03:A323 (v) yrkande 4 samt 2002/03:U282 (kd) yrkandena 8 och 9.

Barn och hiv

Motionerna

I motion 2001/02:U327 (kd) yrkande 7 liksom i motion 2002/03:U282 (kd) yrkande 6 framhålls vikten av att göra särskilda insatser för att upprätta handlingsplaner för att omhänderta barn som direkt eller indirekt drabbats av hiv/aids. I motion 2001/02:U9 (kd) krävs att Sverige måste ställa krav på statsledningars agerande i kampen mot hiv/aids.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att fattigdom är både orsak till och effekt av spridningen av hiv/aids och särskilt unga kvinnor och flickor löper risk att smittas genom ofrivilliga, påtvingade samlag och våldtäkt. I takt med att smittan sprids utarmas hälsovårdens resurser i utvecklingsländerna. Bristen på lärare och många andra yrkeskategorier inom hälsovården är redan tydligt kännbar i vissa länder. Att stoppa spridningen av hiv/aids senast år 2015 ingår i de främsta millennieutvecklingsmålen, och i slutdokumentet från barntoppmötet 2002 är kampen mot hiv/aids ett av huvudmålen. Sverige verkar såväl bi- som multilateralt för att samtliga samarbetsländer skall intensifiera sina ansträngningar i kampen mot hiv/aids.

Utskottet har tidigare konstaterat att hiv/aids är ett utvecklingsproblem som kräver ett brett angreppssätt och åtgärder som tar fasta på såväl förebyggande arbete som vård, behandling och lindring av följderna för den enskilde och samhället som helhet. Unga människor är särskilt utsatta för infektionsrisker och de har ofta inte tillgång till det stöd och den rådgivning som skulle behövas.

Den av Sida utarbetade hiv/aids-strategin Att investera för framtida generation är ett arbetsverktyg för hiv/aids-insatser inom alla sektorer, i alla samarbetsländer.

Strategin lyfter fram olika typer av insatser som anses nödvändiga i kampen mot hiv/aids:

- att öka det politiska ansvaret
- att bygga ut effektiva hälsosystem
- att fortsätta preventionsarbetet
- att planera/hålla beredskap inom alla sektorer för att hantera konsekvenserna av epidemin
- att ge stöd till smittade och drabbade.

Utskottet konstaterar vidare att vikten av att stärka kvinnans ställning för att bekämpa spridningen av hiv finns med som ett inslag i den deklaration om hiv/aids som FN:s generalförsamling antagit och som även är en betydelsefull del av den svenska politiken på området.

Sverige har ökat stödet till UNAIDS och under 2002 uppgick det till 52 miljoner kronor. Sida har aktivt medverkat i förhandlingarna kring och styrningen av den nya internationella fond som prioriterar arbetet mot hiv/aids, malaria och tuberkulos, och Sverige har avsatt 600 miljoner kronor under tre år till fonden. Sida bidrar dessutom med 1 miljon kronor till utvärderingen av UNAIDS som nu varit operativ i fem år. Därutöver utbetalades ca 290 miljoner kronor under 2001 för insatser inom det bredare området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Enligt utskottets mening bör Sverige i sin dialog med samarbetsländerna stödja dessa länders eget arbete med att uppfylla de åtaganden som de gjort i internationella sammanhang vad gäller bekämpning av hiv/aids. Antalet barn som blivit föräldralösa på grund av hiv/aids-epidemin växer lavinartat i främst Afrika, och många barn lämnas helt ensamma utan stöd. Utskottet anser att en bedömning av förhållandena för exempelvis föräldralösa barn bör ske på landnivå och utgå från de behov som finns i respektive land. På lokal nivå kan man bäst bedöma vad som krävs för att göra de bästa och mest angelägna insatserna för drabbade, ofta föräldralösa barn.

Under det svenska ordförandeskapet i EU genomfördes en specialsession i FN:s generalförsamling om hiv/aids. Mötet antog enhälligt ett handlingsprogram som bl.a. kräver att varje land har ett nationellt program mot spridningen av hiv år 2003.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att de frågor som motionerna väckt är besvarade och avstyrker därmed motionerna 2001/02:U9 (kd), 2001/02:U327 (kd) yrkande 7 samt 2002/03:U282 (kd) yrkande 6.

Regeringens skrivelse

Utskottet har mottagit regeringens skrivelse 2001/02:186 Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingssamarbete, vilken föreslås bli lagd till handlingarna.

Reservationer

1. FN:s barnkonvention (punkt 1)

av Rosita Runegrund (kd), Agne Hansson (c) och Lotta N Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:L264 yrkande 1, 2001/02:U209 yrkandena 2 och 4 samt 2002/03:U313 yrkande 24. Motionerna, 2001/02:U327 yrkande 14, 2001/02:U345 yrkande 23, 2002/03:U228 yrkande 20, 2002/03:U282 yrkande 12 samt 2002/03:U313 yrkande 24 avslås med vad utskottet anfört.

Ställningstagande

Ingen konvention om mänskliga rättigheter har ratificerats så snabbt av så många länder som den om barnets rättigheter. Verkligheten visar dock att den politiska viljan måste stärkas för att alla barn skall få sina rättigheter tillgodosedda. FN:s konvention om barnets rättigheter har ratificerats av alla länder utom USA och Somalia. USA har valt att inte ratificera FN:s barnkonvention med hänvisning till att den inkräktar på föräldrarnas rättigheter. Sverige bör starkt uppmana USA att ratificera FN:s barnkonvention.

FN:s barnkonvention tar nästan enbart upp barnets rättigheter gentemot staten i stället för att lägga tyngdpunkten i konventionstexten på barnens föräldrar. Barnkonventionen verkar bygga på uppfattningen att barns skyddsbehov varierar med hänsyn till ändamålet i stället för med hänsyn till barnets ålder. Detta är oacceptabelt. Alla har rätt att vara barn upp till 18 års ålder, vilket vi anser att Sverige bör verka för.

Man brukar tala om ett aktivt respektive passivt barnets bästa. Med ett passivt barnets bästa förstås att barnet tillerkänns grundläggande skydd och rättigheter med samma innehåll som gäller för övriga samhällsgrupper. Innehållsgruppen av ett aktivt barnets bästa är att barnet skall få rättigheter och skydd utöver vad andra grupper åtnjuter. Barnet skall få ett skydd mot vårdnadshavare som gör sig skyldig till missbruk, försummelse eller brister i omsorgen. Ett liknande skydd finns för alla samhällsmedlemmar genom sociala och straffrättsliga lagar.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför.

Vårt förslag lämnas med anledning av motionerna 2001/02:L264 yrkande 1, 2001/02:U209 yrkandena 2 och 4 samt 2002/03:U313 yrkande 24.

2. Kommersiell sexuell exploatering av barn (punkt 4)

av Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U209 yrkande 8. Motionerna 2001/02:U327 yrkandena 1 och 2, 2001/02:U345 yrkande 21 samt 2002/03:U282 yrkande 1 avslås med vad utskottet anfört.

Ställningstagande

Den värsta formen av barnarbete är barnpornografin. Barnpornografi är brottsdokument, bilder eller filmsekvenser som beskriver sexuella övergrepp på barn. Spridningen av barnpornografi har ökat dramatiskt det senaste årtiondet. Mycket av denna ökning beror på den ökade tillgången på och användningen av nya kommunikationsmetoder. Tilläggsprotokollet till FN:s barnkonvention innehåller även en uppmaning till en världsomfattande kriminalisering av produktion, distribution och innehav av barnpornografi. Att Internet används i så stor utsträckning har flera orsaker: Internet är billigt och enkelt att använda, anonymiteten är stor och det legala systemet är svagt. Såväl regeringar som IKT-branschen (information och kommunikationsteknik) måste öka samarbetet för att både tekniskt och lagstiftningsmässigt kunna hindra att tekniken används till den kriminella verksamhet som barnpornografin är. Sverige bör aktivt arbeta för ett ökat samarbete mellan regeringar och IKT-branschen för att bekämpa spridning av barnpornografi via Internet.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag framför. Mitt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U209 yrkande 8.

3. Barn och hiv (punkt 8)

av Rosita Runegrund (kd) och Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U9. Motionerna 2001/02:U327 yrkande 7 samt 2002/03:U282 yrkande 6 avslås med vad utskottet anfört.

Ställningstagande

Politiskt ledarskap är avgörande för framgångar i arbetet med att förebygga hiv och mildra konsekvenserna av aids. Därför får Sverige aldrig backa från att framföra tydlig kritik av politiskt ledarskap som motarbetar eller allvarligt

försvarar arbete och åtgärder för att förebygga hiv/aids, och den svenska regeringen måste ställa höga krav på statsledningar som väljer att inte samarbeta i kampen mot hiv/aids. Den enorma ökningen av våldtäkter av barn i en del afrikanska länder förklarades till stor del med myter om att man kan undgå att smittas av hiv och insjukna i aids genom att ha samlag med oskulder, vanligtvis barn. Denna myt leder till att barn smittas av hiv/aids och att våldtäkter är ett omfattande problem. Världens politiska ledare måste ta ansvar och erkänna epidemins funktionssätt, spridningsvägar, konsekvenser och hur problemet skall angripas. I dag leder okunskapen till fruktansvärda kränkningar av människovärdet.

Det är av stor vikt att betona jämställdhetsperspektivet i arbetet mot hiv/aids. Liksom barn betraktas kvinnor inte sällan som en ägodel i många av de värst hiv/aidsdrabbade delarna av världen. Kvinnorna har inte makt över sin egen kropp, och deras rättigheter i jämförelse med mannens är i det närmaste obefintliga. Det är vanligtvis männen som blir infekterade av hiv och för smittan vidare. Kvinnorna förväntas ställa upp på mannens önskemål och för sedan smittan vidare till barnen vid födseln eller genom exempelvis amning.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi framför. Vårt förslag lämnas med anledning av motion 2001/02:U9.

Särskilt yttrande

1. Kommersiell sexuell exploatering av barn (punkt 4)

av Rosita Runegrund (kd) och Agne Hansson (c).

Först på senare tid har den skrämmande omfattningen av den internationella barnsexhandeln blivit känd. Enligt Unicefs rapport från barntoppmötet är uppskattningsvis 1,2 miljoner barn offer för trafficking. Grundorsaken är fattigdom. Barn från utarmade länder är de mest utsatta eftersom de har få möjligheter till utbildning och arbete.

Det har tagit regeringen fyra år innan kritiken mot den handlingsplan som regeringen presenterade 1998 togs på allvar. Handlingsplanen kritiserades för att vara dåligt underbyggd och allmänt hållen samt för att sakna tydliga tidsramar och konkreta förslag. Kunskapen om den svenska situationen brast också i och med att man inte ansåg att ytterligare åtgärder krävdes för svensk del, detta trots att det saknas systematiserad information om denna typ av brott begångna av svenskar i andra länder. I 40 år har den extraterritoriella lagstiftningen funnits, och under den perioden har endast en person dömts trots ett flertal gripanden.

Kommersiell sexuell exploatering av barn är ett internationellt problem. En förutsättning för att kunna bekämpa kommersiell sexuell exploatering av barn är internationellt samarbete. Sverige skall bidra till sådant samarbete.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2001/02:186 Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingsarbete.

Motioner från den allmänna motionstiden

2001/02:L264 av Viviann Gerdin m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör verka för att FN:s barnkonvention bättre tydliggör föräldrarnas ansvar samt att en alltför tidig myndighetsålder inte bör tillåtas.

2001/02:U209 av Marianne Andersson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige starkt uppmanar USA att ratificera FN:s barnkonvention.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige utan dröjsmål bör ratificera tilläggsprotokollet till FN:s barnkonvention.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i internationella sammanhang bör motverka förekomsten av allt barnarbete som skadar barnets hälsa, säkerhet, moral eller möjlighet till undervisning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige såväl i biståndsarbetet som i allt övrigt internationellt samarbete bör verka för att alla barn skall få tillgång till kostnadsfri undervisning.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samarbetet mellan regeringar och IKT-branschen bör öka för att bekämpa spridningen av barnpornografi via Internet.

2001/02:U222 av Göran Lennmarker m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i sitt utvecklingsarbete bör verka för att minska antalet barn på institution och ge stöd till humanare omvårdnadsformer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör fokusera sina insatser på utbildningsområdet.

namn på dokumentegenskap.Fel! Okänt namn på dokumentegenskap.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige ställer krav på att alla barn och ungdomar får en grundläggande skolutbildning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör kräva att samarbetsländer efterlever ILO-konventionen och FN:s barnkonvention vad avser barnarbete.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i sitt internationella utvecklingssamarbete bör stödja insatser som syftar till att sprida medvetenhet bland barn om riskerna med människohandel.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att Sverige fortsätter att driva på i arbetet mot barnsoldater.

2001/02:U287 av Monica Green m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att intensifiera insatserna mot barnarbete.

2001/02:U305 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kampen mot användandet av barnsoldater bör prioriteras i det internationella samfundet.

2001/02:U327 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att revidera handlingsplanen från 1998 mot kommersiell sexuell exploatering av barn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen aktivt bör driva på det internationella samfundet och genom frivilligorganisationer som ECPAT fortsätter arbetet mot sex-turismen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för att EU och ILO bör verka för att handel med barn i arbetskraftssyfte stoppas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att särskilda ansträngningar görs för att möta de särskilda behov som barn med funktionshinder har och tillse att deras rättigheter uppfylls.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall verka för att barn får växa upp i familjemiljöer så långt detta är möjligt.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av extraordinära insatser för att upprätta handlingsplaner för omhändertagande av barn drabbade av aids.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i internationella sammanhang skall verka för att fysisk och psykisk hjälp ges till gatubarnen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vi i Sverige inom vårt land och i övriga världen fortsätter att arbeta för att stärka flickornas ställning och motverka diskriminering.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inom det internationella samfundet skall agera för att konventionen om barns rättigheter efterföljs och att en nolltolerans mot barnsoldater införs.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av adekvat hjälp genom Unicef till traumatiserade barnsoldater för att hjälpa dem tillbaka in i samhället.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör verka för att ländernas rapportering till FN avseende barnkonventionen kompletteras med redovisning av miljön och barns utsatthet i detta avseende.

2001/02:U338 av Siw Wittgren-Ahl m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn och ungdomar som på olika sätt dras in i väpnade konflikter inte skall kunna åtalas för krigsförbrytelser vid en eventuell krigstribunal.

2001/02:U345 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att allt tänkbart stöd måste ges till barn som har sålts och utnyttjats.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige bör verka för att fler länder ratificerar ILO:s konvention från 1999 om de värsta formerna av barnarbete.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige aktivt måste bidra till arbetet med att stötta barns och ungdomars rättigheter.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige aktivt bör bidra i arbetet med att hjälpa de flickor som utsatts för könsstympning.
57. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om risken att stora mängder barnsoldater kan komma att användas i Afghanistan i det krig som väntas i och med USA:s sökande efter terrorister och nödvändigheten av att försöka förhindra detta.

2001/02:U349 av Margareta Viklund m.fl. (kd):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i det multi- och bilaterala biståndsarbetet samt i andra internationella sammanhang särskilt uppmärksammar flickornas situation i Indien och Kina.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frågan om prenatal könsdiskriminering lyfts fram inom det bilaterala utvecklingsarbetets ram.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stöd bör ges till allmän utbildning och upplysningskampanjer för att ändra attityder till flickors och kvinnors människovärde och mänskliga rättigheter.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i olika bilaterala och multilaterala sammanhang för upp den afrikanska flickans skolsituation för att få afrikanska myndigheter att ta tag i problemet med sexuella trakasserier och våld riktat mot flickor i skolorna.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen internationellt skall arbeta mot att flickor och kvinnor används som handelsvaror och slavar.

2002/03:L277 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen aktivt skall driva frågan om barnäktenskap och tvångsäktenskap i FN och EU för att de utsatta flickornas och kvinnornas position skall förbättras.

2002/03:U228 av Carl B Hamilton m.fl. (fp):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stärka och förbättra barns rättigheter.

2002/03:U282 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen aktivt driver på det internationella samfundet och genom frivilligorganisationer som ECPAT fortsätter arbetet mot sexturismen.
2. Riksdagen begär att regeringen skall verka för att EU och ILO verkar för att handel med barn i arbetskraftssyfte stoppas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att möta de särskilda behov som barn med funktionshinder har och bidra till att deras rättigheter uppfylls.
4. Riksdagen begär att regeringen skall verka för att barn får växa upp i familjemiljöer så långt detta är möjligt.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statistik över flyktingbarn med funktionshinder.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av insatser för att upprätta handlingsplaner för omhändertagande av barn drabbade av aids.
7. Riksdagen begär att regeringen i internationella sammanhang skall verka för att fysisk och psykisk hjälp ges till gatubarnen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vi i Sverige inom vårt land och i övriga världen fortsätter att arbeta för att stärka flickornas ställning och motverka diskriminering.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU och FN skall arbeta mot kvinnlig könsstympning.
10. Riksdagen begär att regeringen inom det internationella samfundet skall agera för att konventionen om barns rättigheter efterföljs och att en nolltolerans för barnsoldater införs.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av hjälp till traumatiserade barnsoldater för att hjälpa dem tillbaka in i samhället.
12. Riksdagen begär att regeringen verkar för att ländernas rapportering till FN avseende barnkonventionen kompletteras med redovisning av miljön och barns utsatthet i detta avseende.

2002/03:U290 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör sätta hård press på konflikthärjade stater i Afrika så att barn skyddas från tvångsrekrytering till egna eller andra väpnade trupper.

2002/03:U296 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kampen mot användandet av barnsoldater bör prioriteras i det internationella samfundet.

2002/03:U313 av Agne Hansson m.fl. (c):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige bör starkt uppmana USA att ratificera FN:s barnkonvention.

2002/03:U319 av Monica Green m.fl. (s):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att intensifiera insatserna mot barnarbete.

2002/03:A323 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige i internationella forum som EU och FN skall verka för att kvinnors position förbättras och driva att barn- och tvångsäktenskap skall avskaffas.

Följdmotion med anledning av skrivelse 2001/02:186 Ett barnrättsperspektiv i internationellt utvecklingssamarbete

2001/02:U9 av Jan Erik Ågren m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen måste ställa krav på statsledningars agerande i kampen mot hiv/aids.